

Visszatekintés a győri textilipari vállalatok tevékenységére¹

Cserhalmi Zoltán

történész, muzeológus

Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr

Az északnyugat-dunántúli régió a 20. századi magyar textilgyártás egyik igen jelentős területének számított. Ennek központja Győr volt, ahol Budapest után a honi textiltermelés teljes vertikuma megvalósult. Győrnek tehát nemcsak a nehézipara volt jelentős. A város egykor az országot ellátó, de kifejezetten exportra is termelő nagynevű vállalatoknak adott otthont, amelyek napjainkra teljesen eltűntek a város gazdasági profiljából. A rendszerváltás korát megért hat legfontosabb textilipari vállalat közül már csak kettő maradt talpon: a Glovita Kesztyű Zrt. és a Graboplast Zrt. – ez utóbbi, folyamatosan alkalmazkodva a piaci elvárásokhoz, napjainkban már műpadló gyártással foglalkozik.

A kezdetek

A patinás győri textilgyárakat 1900 után a városban megtelepülő külföldi nagytőke hozta létre, tehát semmiképpen nem nevezhetők olyan organikus családi vállalkozásokból gyárrá fejlődött üzemeknek, mint pl. az őbudai Goldberger Textilgyár. A korábbi források szerint koránt sem volt elhanyagolható a győri céhes takácsok tevékenysége. A 18. század második felében először tesznek említés egy Győrszigetben működő posztónyíró manufaktúráról, amely a *Kletzár*-család birtokában volt, 50 főt foglalkoztatott, és javarészt a környékbeli falvakban megfont gyapjúból készített posztószövetet. Források azonban arról is beszámolnak, hogy noha a terület a Mosoni-Duna, a Rába és a Rábca összefolyásánál feküdt, a folyók kedvezőtlen vízjárása miatt kallózásra Pápa környéki sebes folyású patakokhoz kellett a szövetet hordani. Ennek gazdaságossága hosszú távon aligha lehetett kedvező.²

Az 1840-es években az ipari termelés még továbbra is céhes keretek között történt: mintegy 40 személyt tartottak nyilván Győrben, akik takácsmesterség után adóztak. A reformkorban kibontakozó védeyleti mozgalom hatására rendezték meg 1846-ban az első győri iparműkiállítást, ahol a helyi textilgyártás bemutatására különösen is nagy hangsúlyt fektettek. Többek között olyan jelentős győri kelmekészítők mutatkoztak be, mint *Wiedner Patrik* szövőműhelye, amely kiváló termékeivel elnyerte a bírálóbizottság aranyérmét, továbbá kiemelték *Schwarz Károly* majoroki posztótakács gépesített műhelyét, *Link Mihály* pamut-, gyapjú-, len- és selyemtermékeit, aki a híres győri gabonakereskedelemből származó hasznát – rendhagyó módon – egy helyi szövőgyár létesítésébe fektette. Az osztrák vállalkozó páros, *Lauschner és Hoffmann* szintén gyáralapításra tett kísérletet részvénytársasági formában, azonban vállalkozásuk néhány év múlva csődbe ment: 1848. január 26-án árverési hirdetés jelent meg a helyi lap, a *Hazánk* hasábjain, ahol

Ferdinándváros nevű külvárosi részen, egészen új és jól felszerelt „posztógyár” került kalapács alá.

A komoly győri textilipar szárba szökkenésére tehát még fél évszázadot kellett várni, amikor a feudális keretek teljesen eltűntek. A város életében *Zechmeister Károly* polgármestersége (1888–1906) hatalmas áttörést jelentett. Győr hagyományos kereskedőváros jellegét egyre inkább a nagyipari kibontakozás formálta át. A történeti városmagtól keletre, délkeletre elterülő hatalmas síkságokon ide telepítendő ipari üzemek számára készítették elő a terepet. Nagyarányú közműfejlesztések indultak, megjelentek az iparvágányok és a majd itt felépítendő munkásnegyedek tervezése sem maradhatott el. Ezen a területen alakult ki Győr Gyárvárosnak nevezett új, ipari városnegyede.

Zechmeister kifejezett célja a külföldi, elsősorban a dualista birodalom ausztriai feléből idecsalogatni szándékozott külföldi tőke bevonása volt. Ennek érdekében a megtelepülő külföldi befektetők kedvezményes áron juthattak építési telkekhez, sőt a város még ingyen építőanyagot is biztosított. A több évre szóló adó- és járulékkedvezmények, állami támogatások, valamint az út- és kövezetvám elengedése is jelentős helyzeti előnyt biztosított.

Az első győri textilipari vállalkozást a Magyar Selyemfonógyár győri gyártelepe jelentette, amely állami monopólium volt és jellemzően külföldi befektetők bérlették. *Bezerédj Pál* (1840–1918) hazai selyemhernyó-tenyésztési miniszteri biztosnak sikerült újra feltámasztania a nagy múltú visszatekintő magyar selyemhernyó-tenyésztést. Az országban sorra alakultak selyemfonodák: Tolna, Lugos, Pancsova, Komárom stb. – ebbe a sorozatba kapott helyet Győr is, ahol már 1896-ban megépült a gubóraktár, 1900-ban pedig megkezdte a termelést a selyemfonógyár. 1911-ben a gyár tőszomszédságában munkásnő-otthon épült (ún. *orfelinát*), amely jellemzően árva lányok lakhelyéül szolgált, akik az üzemben kaptak munkát. A gyár 1941-ben 120 katlannal dolgozott és 350 főt foglalkoztatott. A gyárat 1945-ben bombatalálat érte, amikor Győr súlyos szövetséges légitámadásoknak volt kitéve. A károkat ugyan utóbb kijavították, de a győri selyemfonást néhány év múlva leállították.³ A gyár eredeti főépülete mind a mai napig megvan a Bécsi út mellett a Rába-parton, amelyet az elkövetkező években teljesen más profilú termelőegységek vettek használatba.

A dualizmus kori iparfejlesztés korszakából az első győri szövőgyár az 1901-ben felavatott *Julius Léon von Wernburg* osztrák textilgyáros által alapított Magyar Mechanikai Pamut- és Gyapjuszövetgyár volt – közismert nevén csak „Győri Textil” –, amely a város szövőipari zászlóshajóját jelentette sok évtizeden keresztül, annak rendszerváltás után bekövetkezett csődjéig. Ezt a 20.

¹ Cikkünk a *Volt egyszer egy textilipar* című, a Győr–Moson–Sopron Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara által 2025. február 2-án szervezett konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.

² Endrei Walter: Magyarországi textilmanufaktúrák a 18. században. Budapest, 1969.

³ Antalné Hujter Szilvia: A győri selyemfonoda és a fonodai munkásnőszállás. https://www.gyorisalon.hu/news/5409/61_Letoltés_ideje: 2025. április 14.

század első két évtizedében sorra követte a többi győri textilgyár megalapítása: 1905-ben a *Grab M. Fiai* Bőrvászon-, Viaszovászon- és Linóleumpadlógyár, 1907-ben *Richards Richard* Győri Finomposztó gyára, 1910-ben *Taussig Sámuel és Fiai* Mechanikai Len és Kenderszővő gyára, 1911-ben *Frank Tatham* csipkegyára.

Az 1914-ben kitört első világháború a frissen alapított textilgyárak felfutását eredményezte, az igen jelentős állami szükségletek és a Monarchia hadseregének ellátása folyamatos megrendeléseket biztosított; nemcsak egyenruhaszöveteket, de takaró- és kocsiponyvákat, esőkabátokat, kötszereket, zsákvásznakat, kórházi lepedőket stb. is készítettek.

A vesztes világhéges és a trianoni békeszerződés után Győrt általános gazdasági hanyatlás jellemezte. A város ipari munkásságának többségét foglalkoztató nehézipari üzemek vagy megszűntek (pl. Ágyúgyár), vagy termelésük a töredékére zsugorodott (Vagongyár). A 20-as évek első felét jellemző gazdasági pangásban viszont a hazai textilgyártás, így a győri is jelentős helyzeti előnyhöz jutott. Megszűnt az Osztrák–Magyar Monarchia belső piaca, így a magyarországi textilgyártás teljes vertikuma fejlődésnek indulhatott és a hazai igények ellátása is szárba szökken. ⁴ Helyzeti előnyt jelentett még Győr számára, hogy a leszerelt Ágyúgyár szinte városrésznyi telephelyén hatalmas megüresedett, infrastruktúrával ellátott üzemcsarnokok maradtak kihasználatlanul, így új gyárépületek felhúzására nem volt szükség.

A terület felosztása után a húszas években több textilipari vállalkozás is itt telepedett meg. Legjobb példa erre a *Heller és Asconas* Kesztyűgyár, amely mind a mai napig, kibővítve és átalakítva ezen az eredeti telephelyen működik. A két világháború közötti győri gyáralapítások közel kétharmada valamilyen módok kapcsolódott a helyi textilgyártáshoz, pl. Ganz testvérek redőny- és szőnyeggyára, ill. a *Mautner*-féle fonoda – szintén ágyúgyári területen –, amely a helyi szövőgyárak igényeit volt hivatott kiszolgálni. Ki kell emelni az 1924-ben egy lipcsei német textilgyáros, *Keffel Ede* által alapított viaszovászon-gyárat, amely pedig a lenszővő telkén kapott helyet és az ott leszótt lenvászon impregnálásával foglalkozott. A Keffelgyár a két világháború között meghatározó győri üzem volt, amely mára teljesen feledésbe merült. Az 1960-as években majd a hasonló profilú Győri Pamutszővő és Műbörgyárba (a későbbi Graboplast) fog beolvadni.

Győr ipari munkásságának helyzetét jól jellemzi, hogy míg a férfi munkaerőt foglalkoztató nehézipari súlya a város gazdasági életében csökkent, addig az izmosodó textilgyártás egyre több női munkaerőt igényelt. A győri textilgyárak a környékbeli falvak földművelésből kiszoruló, ám egyre gyarapodó lakosságának is jövedelmi forrást biztosítottak. ⁵ Sokatmondó egy 1932-es statisztikai adat, amely a város 17 fonó- és szövőipari üzemében 1728 női és 757 férfi munkást tartott nyilván. A kimutató szerint a győri textilgyártásban dolgozó összesen 2485 fő, több mint 300 fővel haladta meg a város további nehéz és könnyűipari üzeimeiben foglalkoztatott munkásszámot. ⁶

A folytatás

A **Győri Textilművek Rt.** 1934-ben 700 munkást foglalkoztatott. Azonban a *Julius Léon* által 1901-ben alapított Magyar Mechanikai Pamut- és Gyapjűszövetgyár indulása közel sem volt zökkenőmentes. Kezdetben 500 szövőgéppel dolgozott, de a leszótt nyers szövetet csehországi üzemekben kellett szállítani kikészítésre és festésre. Az üzem folyamatosan veszteséges volt, tökebevonásnak és szervezeti átalakításnak többször is szükségét látták, mígnem az alapító maga, Léon Gyula is kikerült az igazgatótanácsból. ⁷ 1920-tól a főreszvényese a Magyar–Angol Bank lett és nevét is ekkor változtatta Győri Textilművek Rt-re. 1923-ban kivezették a gyapjűszövet előállítását, innentől kizárólag pamut- és műselyem áruféleségeket termeltek. ⁸ 1931-től felfuttatták az üzem slágertermékének számító ruhazsebkendő gyártását, emellett ágyneműk, pelenkaanyagok, fejkendők szerepeltek a kínálati palettán. Ebben az időben a leszótt textil mennyisége évi 7,5 millió méter volt. ⁹

Az államosítást követően, az 1950-es években a gyártmányskála továbbra is rendkívül széles maradt. A széles, sima, revolveres és automata gépekkel előállítható pamutáru-választék egyedülálló volt az országban. A gyár életében mérőföldkőnek számított az 1962-es év, amikor a Győri Textil és a Győri Fonoda egyesülése megtörtént és az addigra rendkívül elavult géppark modernizálása és a munkakörülmények javítása is megkezdődött. A hatvanas években már intenzíven dolgoztak az exportpiacok feltérképezésén, különösen japán piac megszerzése jelentett előrelépést, valamint megindult a divatipar alapanyagainak gyártása is (ingek, blúzok stb.). A gyáróriás, amely időközben nevét Rábatext Textilipari Vállalatra változtatta, 1991-ben formatervezési nagydíjban részesült.

A rendszerváltás korában azonban lassú haladoklás következett be, az üzemet privatizálták és részegységekre bontották, megjelent a külföldi tőke. Számkulcs, ma már alig kibogozható átalakulás után a két legjelentősebb utódvállalat, a Győri Textilművek Rt. és az Uniontext csődje 1994-ben, ill. 2005-ben kö-

Szövőüzem a Győri Textilben az 1960 körül. RF Múzeum, Ltsz. F17692

⁴ Hoffmann Adolf: Győr gyáripari vonatkozásai. Győri Szemle 1934.

⁵ 1964-ben a Győrtől mintegy 10 km-re fekvő Győrszenivánon, az akkor 70 éves Horváth Istvánnétól még négystrófás népének is gyűjtöttek, amely a textilgyári munkásnők sanyarú sorát énekelte meg (Sárgára van a szövőgyár meszelve / De sok kislány sirva néz ki belőle / Nézz be anyám a legelső terembe / Három éve hogy szenvedek idebe). Barsi Ernő: „Győr városában” Győr–Sopron Megyei Tanács V.B. Művelődési Osztály kiadása. Győr, 1988.

⁶ Farkasfalvy Sándor: Győr iparának jelentősége. Magyar Statisztikai Szemle 1934/5.

⁷ Honvári János: Győri gyáripar a kezdetektől az I. világháború végéig. In: Iparváros. Győr iparának története a kezdetektől napjainkig. Szerk: Honvári János. Győr, 2003.

⁸ Rábatext 1902–1977. Győri Textilipari Vállalat. 75 éves jubileumi katalógus.

⁹ Domaniczky László: Győr, mint textilipari középont. Győri Szemle 1934.

vetkezett be.¹⁰ Ezt követően, szinte azonnal a hajdani gyárpépületek bontása is megindult. A több mint száz évet megért központi épülettömböt 2006-ban rombolták le, helyére OBI Barkácsáruház települt ill. egy viszonylag újabb szövőcsarnokot, amelynek eladása már az 1990-es évek elején megtörtént, 1994-ban alakítottak Interspar áruházzá.

Ezzel szemben mind a mai napig működő és kerek 120 éve részese a győri iparnak a **Graboplast Zrt.**, amely bár profilváltáson esett át, kerek 120 éve részese a győri iparnak. A vállalat nevéhez fűződik a magyarországi műbörgyártás meghonosítása. A gyárat 1905-ben Grab M. és Fiai Bórvászon, Viaszovászón- és Linóleumpadlógyár

A Grab-féle pamutszövőgyár az 1920-as években.
RF Múzeum, Ltsz. F18425.

néven alapították a Grab-testvérek, Hugó és Emánuel. Kezdetben nitrocellulóz ill. grabiol alapú műbőröket gyártottak, amelyeket nagy tételben vagongyarak rendeltek meg és a vasútikocsik belsejét bélelték vele. Emellett gyártottak viaszovászón terítőket, sátorponyvákat, bőrvászon bútorkárpitokat, könyvkötő-vásznakat stb. A Fehérvári úton 1907-re felépült – amúgy igen tetszetős – gyártelepükön kezdetben 150 munkást alkalmaztak, akik betanítását csehországi szakemberek végezték. 1910-re a munkáslétszám már 300 főre bővült. 1923-ban a Fehérvári út másik oldalán, a főépülettel szemben felépült a Grab-féle Textilipari Rt. mechanikai pamutszövő gyára. A két üzem kezdetben egymástól független elszámolási rendszerben működött, ahol 304 szövőgépen 120 szövőmunkás dolgozott. Fő cél a bőrvászon gyártásához használt, importált hordozószövet kiküszöbölése volt, de többféle anyagot is gyártottak. Barhent, puplin, mull, kalikó, zefir és flanel is szerepelt a kínálatban. A Grab-fivérek csehországi anyavállalata az 1929-es gazdasági világválság áldozata lett, így a győri üzem is rendkívül súlyos helyzetbe került. A felszámolástól csak Rudó Istán és Teltsch Andor befektetők színre lépése mentette meg, a cég részvénytársasággá alakult. 1950-ben a két Grab-féle textilipari vállalkozást egyesítették és innentől a neve *Győri Pamutszövő és Műbörgyár* névre változott.

1957-ben a Könyvüipari Minisztérium *Jankovich Nándor* (1919 – 1985) nevezte ki a vállalat igazgatójának, akinek neve meghatározó időszakot jelentett a vállalat életében. Az ő idejében történt eltolódás a PVC alapú műbörgyártás irányába, és történt meg egy saját kutató és fejlesztő üzem létrehozása is. A mind a mai napig használt *Graboplast* márkanév felvételére 1969-ben került sor. Megjelent a lakásbelső burkolóanyagok gyártása, a

teljesen szintetikus fonalakból készült ruházati cikkek konfekcionálása, valamint divatcikkek és kiegészítők gyártására is sor került. A szövetgyártást az ezredforduló felé közeledve megszüntették, majd nemsokára a műbörgyártást is. Napjainkban a Graboplast Zrt. az ország legfontosabb műpadló gyártó vállalata, amelynek nemzetközi piaci részesedése is igen jelentős.

A rendszerváltozás korszaka a győri textilipari üzemek közül elsőként a **Richards Finomposztógyár** kimúlását eredményezte. A patinás Richards gyár volt az, amely fénykorában közel 3000 dolgozót foglalkoztatott és az ország gyapjűszövet termelésének 1/5-öd részét adta. A két világháború között az üzem svéd és angol piacok

A Richards Finomposztógyár bejárata az 1960-as években.
RF Múzeum

számára is jelentős mennyiségben exportált. A gyár 1905-ben kísérleti jelleggel jött létre: alapja egy kis szövő műhely Nyugat-Magyarország legjelentősebb hengermalomának, a Back-malomnak üzemi területén. A malomtulajdonos veje, *Richards Richard* (1867–1942), annyira sikeres vállalkozónak bizonyult, hogy zöldmezős beruházásként, a szokásos állami és városi kedvezményekkel új gyártelepet létesített. 1908-tól 35 szövőszéken indult meg kabátszövetek előállítás. Richards 1918-ban eladta gyárát a *Kammer-fivérek* által létrehozott textilipari konszernnek, amivel újabb sikerkorszak kezdődött az üzem életében. Jelentős fejlesztések valósultak meg, pl. a gyár területén új gyapjűfonoda létesült. A II. világháború alatt a gyári dolgozók életkörülményeit nagymértékben javító szociális intézkedések mentek végbe – talán szerepet játszott ebben 1939 tavaszán a győri textilgyárakban kirobant sztrájk is, amelyek a hetibér előző években történt csökkentésével és a napi 8 órás munkaidő bevezetésével állt összefüggésben.¹¹ A Richards-gyárban *Kertész Nándor* vezérigazgatósága idején egyre nagyobb hangsúlyt fektettek az itt dolgozók fizikai és mentális jóllétére. 1940-re új, korszerű kultúrház épült, fellendítették a munkaidőn kívüli szervezett szabadidős tevékenységeket és a sportegyesületi életet.

A világháború után a gyár élére *Ditró (Diamant) Károly* művezetőt nevezték ki, aki már az 1905-ös kísérleti elindításkor is a gyár dolgozója volt. Az államosítás korában azonban komoly baklövést követtek el: összevonás történt a Győri Fésűsfonó és a Gyapjűfonó és Kikészítő üzemekkel. Ettől fogva elhagyták az ismert és jól csengő „Richards” márkanevet, és helyette a Győri Gyapjűfonó és Szövőgyár elnevezést használták. A Richards márka újbóli bevezetésére csak *Ligeti Imre* textilmérnök

¹⁰ Orbánné Horváth Márta: A győri textilipar átalakulása 1985-től napjainkig. In: Győr fejlődésének mozgatórugói. Szerk: Honvári János.

¹¹ Honvári: Győr gyáripara a két világháború között. In: Iparváros. Győr iparának története a kezdetektől napjainkig. Szerk: Honvári János. Győr, 2003.

igazgatósága alatt, 1957-ben került sor. Ligeti több mint negyedszázados regnálása szocialista keretek között ugyan, de kiemelkedő korszakot fémjelzett a gyár történetében. 1968 és 1972 között átfogó üzemrekonstrukció történt a gyárban – hasonlóan a többi győri vállalathoz, amelyek elavult gépparkja addigra már jócskán megérett a cserére. A győri szövőüzemek gépeinek korszerűtlensége általános jelenség volt, már-már azok „versenyképességét” veszélyeztette, de végső soron a munkaerő fokozatos elvándorlásához is ez vezetett. Az amúgy is jelentős munkaerőhiányt vidéki kitelepülésekkel oldott meg a gyár. Üzemegységek jöttek létre környező településeken: Kapuvár, Csorna, Öttevény stb. A legvártott termékek tekintetében az ún. „lődenkorszak” kiemelkedő periódus volt, de a fésűsgyapjából előállított finomabb szövetek legalább ennyire jelentős részét alkották a termékpaletának. A hanyatlás korszaka a KGST-piacok megszűnésével állt összefüggésben, az olcsó távol-keleti dömping-áru és az ún. *fast fashion* megjelenése 1992-ben a Richards-gyár csődjét eredményezték.

A legutóbbi időkig **Pannon-Flax Győri Lenzövő Rt.** nevet viselő üzem jogelődje 1909-ben telepedett le Győrben. Az üzemet *Taussig Sámuel* osztrák textiliparos alapította, akinek természetesen a Birodalom nyugati felében is volt vállalata. A *Taussig Sámuel és Fiai Mechanikai Len- és Kenderszövő, Kikészítő és Impregnáló Gyárában* (a győrieknek mindig is csak Lenzövő, az azt megelőző generációnak pedig Taussig-gyár) a termelés 1911-ben 160 szövőgéppel és 150 munkással indult meg. Fő termékeik az ipari felhasználásra gyártott takaróponyvák, zsákok, vitorlavásznak és egyenruhaszövetek mellett készültek itt asztalkendő-szettek, terítők, lepedők, törölközők, valamint különleges kikészítésű barhent- és damasztiszövetek is. Taussignak a város 15 éves adókedvezményt biztosított, ám annak lejártá után eladta üzemét a budapesti Linum Fonóipari Rt.-nek.

Győr – Budapest után az ország legfontosabb hadiipari centrumaként – különösen sokat szenvedett a II. világháború során az amerikai bombatámadásoktól. 1944-ben az üzem 90%-os bombakárt könyvelhetett el, épületei nagy része megsemmisült – így nemhogy a győri textilgyárak, de az összes győri üzem közül talán a leg súlyosabb veszteségek érték. A vele szomszédos Győri

Textilművek Rt. 80%-os kárt szenvedett, de bombatalálatok a Grab-gyárat és a Gardénia csipkefüggöny gyárat is érték.

Az 1948-as államosítási hullám után egy ideig, mint a Dunántúli Lenipari Vállalat Győri Szövőgyáraként működött. 1963-ban az ország lenipari vállalatait egy egységbe szervezték, amely 2 fonó- és 3 szövőüzemet érintett. Innentől viszont a győri gyár a BUDA-FLAX Lenfonó- és Szövőipari Vállalat egyik gyáregységeként vált ismertté.

A hetvenes években a hazai lenipar kiszolgálására hatalmas lentermesztő területeket különítettek el és megjelent a rostlentermesztési ágazat gépesítése. Szombathelyen létrehozták a Rostlentermesztési Kutató Állomást, emellett itt gépjavító üzemet is fenntartottak. A len elsődleges ipari megmunkálása, áztatása, tilolása, ill. a fonalgártás a Budapesti Fonógyár és a Komáromi Lenáru- gyárak égisze alatt történt. A győri gyáregység gépparkja ekkor szovjet gyártmányú SZTB mikrovetélős szövőgépekből állt.¹² A ruházati cikkek gyártása kiemelt figyelmet kapott az üzemben, annak könnyű kezelhetősége és kellemes viselhetősége miatt. Emellett a fegyveres testületek egyenruhával való ellátása sem elhanyagolható szegmens volt a vállalat profiljában. Azonban továbbra is megmaradt a lakás- és háztartási textiliák kezdetben is jelentős üzletága: jacquard-technikával szőtt termékcsaládok készültek (terítők, szalvéták, asztalkendők stb.), valamint az üzem vállalta közintézmények teljes belső textilanyagának legyártását. De szöttek itt nyugágyvász- natokat, sátorponyvákat és alapanyagot tűzoltó tömlőkhöz is.

A rendszerváltás kora természetesen ezt a gyárat is kedvezőtlenül érintette. 1988-tól működött részvénytársasági formában, 1994-től pedig Pannon-Flax Győri Lenzövő Rt. lett. 2000-ben *Teimel Gézáné* elnök-vezérigazgató vezetésével megtörtént a géppark korszerűsítése, majd 2003-ban a Magyar Terméknagydíjat is elnyerték. Az üzem életében hatalmas törést jelentett a magyar állami megrendelések elmaradása, így a cég évről évre egyre több veszteséget könyvelt el. Végül 2013-ban indult meg a csődeljárás, amely többek között 170 dolgozó és 120 bedolgozó munkájának megszűnését is eredményezte.¹³

Az olyan különleges reprezentációs szövetek, mint a csipkegyártás, szintén ott volt a győri textilgyártás profiljában. *Frank Tatham* nottinghami csipkegyáros a kedvező iparfejlesztési kiváltságok idénybevételével 1910-ben gyáralapítási kérelmet nyújtott be a városnál. A kezdeti fő tevékenység a pamut alapú csipke és bobinett függöny volt. Az egészen a közelmúltig ismert **Gardénia** név felvételére 1935-ben került sor. Tathamnak már az első világháború idején – ellenséges ország állampolgára lévén – el kellett hagynia a gyárat. A csipke egyébként is luxus- terméknek számított, így mind az I., mind II. világháborúban kötszergyártásra állították át az üzemet. A háború utáni válságos években sem a csipkegyártás volt a profil, hanem raschel-gépeken, kötőipari technika alkalmazásával krumplis- és hagymászsákokat gyártottak. A függöny ismételt felfutása csak az ötvenes években kezdődött újra, ekkor már a hagyományos pamut helyett új technológiával, szintetikus alapanyagból készült szövet- tel kísérleteztek.¹⁴ Az üzemrekonstrukció itt 1976-ban kezdődött, amikor a 120 régi szövőgépet 76 UTAS típusú

A Lenzövőgyár az 1944-es bombázások után.
RF Múzeum

¹² Könnyűipar Magyarországon. Szerk: Horváth Tibor. Interpress Kiadó. Budapest, 1981.

¹³ Orbánné Horváth Márta: A győri textilipar átalakulása 1985-től napjainkig. In: Győr Fejlődésének Mozgatórugói. Szerk: Honvári János. Győr, 2014.

¹⁴ <https://ipartortenet.hu/hu/ipartorteneti-emlekhelyek/magyar-csipkegyar-rt/#4> Letöltés ideje: 2025. április 10.

A Gardénia dolgozóinak csoportképe az államosítás előtt.
RF Múzeum, Ltsz. F16894.

automata gépre cserélték, ami lehetőséget biztosított a termékpalletta megújítására.¹⁵ A szintetikus szálak mellett pamutfonalat továbbra is alkalmaztak, ill. kevert alapanyagból is készültek függönyök, emellett megjelent a hímzés és a méretre konfekcionálás. Az elérendő cél természetesen itt is a külpiacon minél nagyobb arányú megszerzése volt, de a hazai piacot is javarészt a Gardénia, Magyarország legnagyobb függönygyáráként látta el. Fő profil volt a láncrendszerű kötés technológiájával készült csipkefüggönyök, asztalterítők és más lakástextiliák, sőt ruházati kelmék is.

Az üzem életében a lejtmenet 1997-ben kezdődött, a nyersanyagárak emelkedtek, míg a vevői igények változtak. A csipkefüggöny egyszerűen kiment a divatból. A dolgozók elbocsájtása több nagy hullámban történt, végül az üzem eredeti telephelyének elhagyására kényszerült és új, bérelt telephelyet tartott fenn a Győri Ipari Parkban. Addigra a gyártás már leállt, csak a még meglévő készletek konfekcionálását végezték el. A vállalat jogutód nélküli felszámolása 2008-tól kezdődött és 2011-ben

a márkanév és a még meglévő partnerüzlet-hálózat értékesítésére is sor került.

A győri textilipar sikertörténetének számít viszont a **Glovita Kesztyűgyár Zrt.**, amely ma a világ élvonalába tartozó, a legkülönbözőbb munkakesztyűket előállító vállalat. Elődjét, a Heller és Asconas Rt. Harisnya- és Kesztyűgyárt (1940-től Hellas) 1929-ben egy bécsi cég, mint leányvállalatot alapította. Kezdetben csak harisnyakötéssel foglalkoztak és 40 munkásnak biztosítottak megélhetést. A kesztyűgyártás csak 3 évvel később, 1932-ben indult meg. Az üzem 1940 és 1948 között a Hellas márkanévet használta, amelyet az 1948-as államosítással elvesztett. Az államosítás után a harisnyagyártást is megszüntették; ettől fogva a fő profil a divat- és bőrkesztyűk, kesztyűbélések és munkavédelmi kesztyűk lettek. Mérőföldkönek számított a gyár életében az 1957-es év, amikor termékeikkel a világpiacra is sikerült betörniük. A hatvanas években az üzem gyártókapacitása a Celldömölkre telepített gyárrészleggel bővült, ahol szabott kesztyűk, egészségügyi gumitextil termékek, sőt karate-öltözetek is készültek. Az 1980-as moszkvai Olimpiára is itt készítették a magyar olimpikonok dzsüdó-ruháját.¹⁶ A gyár életében a japán kapcsolatok mindig meghatározó szerepet töltek be. 1975 és 1979 között ennek köszönhetően ment végbe az üzemrekonstrukció: új és korszerű japán kesztyűkötőgépek üzembe helyezésére került sor.

A ma is használatos „Glovita” név felvétele 1984-ben történt, ekkor már a cég Közép-Európa legnagyobb kötöttkesztyű-gyáráként szerzett elismerést. A rendszerváltozás időszakában számos anyagi nehézségen és átalakuláson átvált vállalat – köszönhetően a mindig időben történt fejlesztéseknek – ma részvénytársasági formában stabil szereplője a magyar és nemzetközi piacnak.¹⁷

A cikkben szereplő fényképek a Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum (RF Múzeum) fotótárából származnak.

¹⁵ Könnyűipar Magyarországon. Szerk: Horváth Tibor. Interpress Kiadó. Budapest, 1981.

¹⁶ Könnyűipar Magyarországon. Szerk: Horváth Tibor. Interpress Kiadó. Budapest, 1981.

¹⁷ Orbánné Horváth Márta: A győri textilipar átalakulása 1985-től napjainkig. In: Győr fejlődésének mozgatórugói. Szerk: Honvári János. Győr, 2014.